

# *Camino Cahier 4*



## **Relieken**

**De actualiteit van krachtvoorwerpen**

**Paul Post & Suzanne van der Beek (red.)**

*Camino Academie*  
2019

# Ter inleiding

Paul Post

# 1

## Expertmeeting 2018: ‘Relieken: de actualiteit van krachtvoorwerpen’

In samenwerking met Museum Catharijneconvent organiseerde de Camino Academie op 23 november 2018 een expertmeeting met als onderwerp ‘Relieken: de actualiteit van krachtvoorwerpen’. Deze expertmeeting sloot aan op de grote tentoonstelling over Relieken die van 12 oktober 2018 tot en met 3 februari 2019 in Museum Catharijneconvent te zien was. De bijeenkomst vond plaats in het Auditorium van Museum Catharijneconvent te Utrecht. Tijdens de lunchpauze was tevens gelegenheid om de tentoonstelling te bezoeken.

In dit vierde Camino Cahier worden drie van de vier lezingen gepubliceerd die op deze bijeenkomst zijn voorgedragen. Ook is de tekst opgenomen van een van de twee intermezzi, waarin een persoonlijk pelgrimskrachtvoorwerp wordt gepresenteerd. Via een verslag<sup>1</sup> wordt een impressie gegeven van de elementen van de expertmeeting die niet in dit Cahier zijn opgenomen. Dit betreft de opening van **Suzanne van der Beek** (docent aan Tilburg University, lid van de stuurgroep van de Camino Academie en van het bestuur van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob), de lezing van **Inge Schriemer** (conservator van het Museum Catharijneconvent) en het krachtvoorwerp van **Anja Seunninga** (Camino-pelgrim). Daarnaast geeft het verslag een indruk van de vragen die er opkwamen naar aanleiding van de lezingen.

De expertmeeting sluit, zoals gezegd, direct aan bij de grote Relieken tentoonstelling in het Catharijneconvent, maar heeft wel een specifieke invalshoek. Met een aantal experts verkenden we hoe op eigen en actuele wijze relieken door mensen worden toegeëigend als ‘krachtvoorwerpen’. Elk ritueel, elke religieuze of spirituele expressie, elke devotie zoals een bedevaart en een pelgrimage is op de een of andere wijze, meer of minder verbonden met voorwerpen die tot de

---

<sup>1</sup> Dit verslag werd eerder al gepubliceerd op de website van de Camino Academie. Zie: [caminoacademie.nl/agenda/expertmeeting-2018-verslag/](http://caminoacademie.nl/agenda/expertmeeting-2018-verslag/)

rituele infrastructuur behoren of een speciale waarde bezitten. Binnen die religieuze en spirituele materiele cultuur spelen wat we in het spoor van Harrie Leyten ‘krachtvoorwerpen’ kunnen noemen een belangrijke rol.<sup>2</sup> Het gaat daarbij niet alleen om resten van helden en heiligen, maar veel breder om relictien die de kracht en macht bezitten een directe verbinding te leggen met niet aanwezige personen, plaatsen, gebeurtenissen, maar ook met hoop, idealen en dromen, heil en heling. Dat kunnen prachtige kunstvoorwerpen zijn, maar ook onooglijke zaken. De bekende Braziliaanse theoloog Leonardo Boff had toen hij in Duitsland studeerde in zijn bureaula steeds een klein peukje van een sigaret die zijn vader had gerookt.<sup>3</sup> Hij koesterde dat onooglijke, steeds verder verdrogende en uit elkaar vallende peukje. Hij putte er kracht uit. Het was niet alleen een relik van zijn vader, maar gaf kracht als heimwee opkwam. In de bijdrage van Paul Post is ‘een kleine cursus relieken en krachtvoorwerpen’ opgenomen waarin wordt ingegaan op overeenkomsten en verschillen tussen relieken en krachtvoorwerpen, de bemiddelende werking en de functies ervan.

In de expertmeeting verkenden we de actualiteit van relieken als krachtvoorwerpen, in het bijzonder binnen niet-institutioneel-religieuze omgevingen.

Naast lezingen was er ook plaats voor enkele concrete voorwerpen en hun verhalen. We vroegen de achterban van de Camino Academie om voorbeelden van persoonlijke krachtvoorwerpen. Voorwerpen die mee op reis werden genomen of juist mee terug werden genomen. Wat is het verhaal bij dat materiaal? Uit de voorgestelde voorwerpen kozen we er twee voor een presentatie op de dag.

De opzet van dit Cahier blijft zoals bij de eerdere Cahiers het geval is dicht bij de opzet van de expertmeeting. Naast deze korte introductie zijn opgenomen: een schriftelijke versie van de lezingen van **Guus Sluiter** (kunsthistoricus en directeur van het Nederlands Uitvaart Museum ‘Tot Zover’ in Amsterdam), **Harrie Leyten** (promoveerde in 2015 op ‘From Idol to Art. African Objects-with-power’, voorheen missionaris in Ghana en Afrikaconservator aan het Tropenmuseum in Amsterdam) en **Paul Post** (hoogleraar Ritual Studies, Tilburg University), het krachtvoorwerp van **Guus van Gunst** (Camino-pelgrim) en een verslag van de dag. De eerste drie bijdragen zijn min of meer bewerkte versies van de

---

<sup>2</sup> H. LEYTEN: *From Idol to Art. African ‘objects-with-power’: a challenge for missionaries, anthropologists and museum curators* (PhD diss. Tilburg University 2015).

<sup>3</sup> L. BOFF: *Sacramenteel denken en leven* (Averbode/Apeldoorn 1983) 25-27.

voordrachten. Met ‘min of meer bewerkt’ wordt vooral bedoeld op literatuuropgaven en annotatie. Alle voordrachten werden gehouden samen met een beeldpresentatie. Een groot deel van die afbeeldingen is in dit Cahier opgenomen.

We danken Karin Berkhout die de opmaak ook van dit Cahier verzorgde.

Utrecht/Tilburg, september 2019

*Eerder verschenen:*

P. Post & S. van der Beek (eds.) *Camino Cahier 1: Onderweg met een missie* (Camino Academie, Utrecht 2017).

S. van der Beek & P. Post (eds.) *Camino Cahier 2: Cinema Camino* (Camino Academie, Utrecht 2018).

S. van der Beek & P. Post (eds.) *Camino Cahier 3: Nieuwe pelgrims* (Camino Academie, Utrecht 2018).